

In memoriam Vrezh Israyelyan (1949–2013)

Vrezh Israyelyan (ejtsd: Vrész Iszrajélján) – örmény novellaíró, dramaturg. 1949. április 2-án született Jerevánban, meghalt 2013. június 14-én ugyanott. Tanulmányait 1971-ben fejezte be a Jereváni Állami Egyetem zurnalisztika szakán. Első elbeszélései a „Garun” (Tavaszi) folyóiratban jelentek meg. 1978-ban az „Év legjobb műve” díjra érdemesült. 1986 februárjában a jereváni televízióban bemutatták a „Csnvácsvác áskhárámász” (Meg nem hódított világrész) című színdarabját. 2010-ben a „Tonápét” (Ünnepmes-

ter) című könyvéért megkapta az Örményországi Írószövetség „Derenik Demirchyan” díját. A Hegyi-Karabah-i felszabadító háborúnak szentelt számos dokumentumfilm forgatókönyvének szerzője: „Máhic áracs jév hétó” (Halál előtt és után), „Jérkrápáhó jév kághákákánutjunó” (A határőr és a politika), „Ájszpész dárcánk jérkrápáh” (Így váltunk határőrökké), „Máhápártné” (Halálraítéltek), „Árácsin gic” (Első vonal), „Ándránik” (Elsősülött) stb.

Emléke legyen áldott!

„És akkor mi van, hogy 60 éves vagyok?”

Ebben a zavarodott, tarka világban senki, senkit, semmivel sem tud meglepni, legfőképpen nem irodalommal. A Don Quijote-t és Sancho Panza-t látott emberiség megragadásához a tehetség és a fantázia kevés.

Hogy mi kell hozzá, nem tudom, de szeretném megtudni. 60 évet élni sok idő, de a legegyszerűbb dolgokat megérteni kevés. Egész életemben az „örmény”-nek nevezett rejtélyt próbáltam felfogni, ki ő, miért ráz ki a hideg nemzetünkre gondolva, felháborodásunk miért csap át gyűlöletbe, mikor valaki azt mondja nekünk: „te nem vagy örmény”; és miért sértődik meg másvalaki, ha azt mondják neki, hogy „te örmény vagy”? Különös, nem? Ugyanaz a tulajdonság az egyiket felemeli, viszont a másikat lenyomja.

E kétféle emberiség között lehet-e a képzelődésnek helyet adni? Tud-e irodalmat alkotni az az ember, aki fájdalmát még a betűvetés előtt sajátította el? És egyáltalán, értékévé válhat-e a fájdalom?

Mikorra megértettem, hogy az „örménynek” nevezett teremtmény az, aki saját magát kíméletlenül fájdalommal tölti fel, hogy aztán élete hátralevő részében attól a fájdalomtól próbáljon megszabadulni, addigra már 50 éves lettem. Világpolgárrá válási erőfeszítéseim hiábavalónak bizonyultak. Segítségül hívtam Sherwood Anderson-t és Hemingway-t, nem sikerült. Megpróbáltam katonai egyenruhában megújítani az éneket, úgyszintén eredménytelenül. A Susi-i győzelem után egy pillanatban még az ellenségünket is elkezdtem sajnálni és arra gondoltam: kész, vége, már kimerítettem a rámrótt örökséget és szabadon írhatok valami modern dolgot, amivel pályázhatok a Nobel-díjra. Ez is önbecsapás volt. A magamfajta embert és író a sors megbélyegezte, és én arra vagyok ítélve, hogy ezt a bélyeget a végzetemig viseljem. Miért választottam írói elfoglaltságot? Ezt nem úgy fogom fel, mint mesterséget, számomra ez elhivatottság, szenvedély, szerelem, szembeszegülés, elvetemültség... ez minden. A szovjet társadalmi rendszerben, ahol a napok és az évek évszázados lassúsággal teltek, a szabadságnak nem volt ennél biztonságosabb menedéke. Az írás egy csipetnyi szabadságot biztosított számomra. Az íróknak, más művészekhez hasonlóan, egy kis pimaszkodási jogot adott ez. Az

ezt kihasználni próbálók élvezetében, természetesen, belerondítottak, de még ez a kevés is elég volt ahhoz, hogy hatalmas irodalmi és művészeti alkotások jöjjenek létre. A „szabadság” szó értékét abban az időben sokkal jobban ismertük; szerettük és dédelgettük ezt az áldást, uralkodtunk rajta. Sajnos, ma a szabadságnak nincs ura, gazdátlan vízként özönlik az utcákon, gyakran sárlévé alakulva át. Mít értem el ez alatt a 60 év alatt? Sok mindenről szerettem volna írni, de, szerencsére, ezeket már mind megírta William Saroyan. Amit írtam, jól, rosszul, azt szívből írtam, ezek az enyéme, általuk sikerült megőriznem a szabadságom, bennük él az az ember, akinek a neve Vrezh Israyelyan. Ő titeket semmire sem kötelezett, nem kért tőletek dicsőséget és babérkoszorút, csupán rövid elbeszélések által társalogni akart veletek. Neki, ahogyan nektek is, megvan az élethez való joga ebben a világban, a mondanivalója e világ számára. Nincs szégyenkezni valóm az írásaimért; amit nem írtam meg, azt szégyellem.

Akárhogy is van, 60 éves vagyok.”

Vrezh Israyelyan, 2009

Fordította: Dájbukát Borbély László

Eröss Zsolt és Kiss Péter

Kívánhat-e ember többet?

„A Kancsendzöng (Kanchenjunga) immár a székelyek hegye. Bevették tövétől hegyéig, s többé nem tágtanak.

A lábát Dardzsilingből Kőrösi Csoma Sándor teste és lelke vigyázza s a csúcására Eröss Zsolt vitte fel kitűzni székely lobogóját.

Mostantól onnan fentről Kiss Péterrel – együtt székely és magyar – egy csapatként személyesen őrzik... Nem mentek hiába.”

A Hópárduc útja rövid volt, a Világ Tetejéről a csillagokig, két város és egy Föld büszke Rád, Eröss Zsolt, szülővárosod, Alma Matered városa és egész Székelyföld. Te letél az újabb székely csillag a Hadak útján, Csaba királyfi hadseregében.

Nomen est omen, a név végzet, a név intő jel, de Te erős voltál mindhalálig. Nagynevű elődöd, Mallory és társai sok-sok évvel születésed előtt már tudták, a Himalája nem kegyelmez, Mallory eltűnése napján, 1924-ben, 8530 méter magasságban hagyta ránk üzenetét. Nem véletlenül nevezték el az őslakók az Everestet Az ország istenanyjának,

Déli madárországnak, vagy Csomo Urinak, A türkiz csúcs Istennőjének.

Sok sikeres hódítás résztvevője, a Dél Tiroli R. Messner fogalmazta meg talán a legigazabb igazságot, „A halál zónájában a siker és kudarc olyan közel áll egymáshoz, mint a vihar és a szélcsend... és minden igazi kalandnál a sír és a csúcs között a választóvonal nagyon keskeny.”

A csillagok örökké élnek, hőseink közül sokan jeltelen sírban nyugosznak, a Tied nem jeltelen, fejfád a Kancsendzöng.

A fák állva halnak meg !!!

Amióta meghódítottál sok-sok csúcsot és emberi szívet, azóta még büszkébb vagyok, hogy székelynek születtem.

Szathmáry János,
Gyergyószentmiklós

(Szerkesztői megjegyzés: Eröss Zsolt több alkalommal volt a Fővárosi Örmény Klub vendége, szoros kapcsolata alakult ki a közös-séggel.)